

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA UOKiK W POZNANIU**

ul. Zielona 8, 61-851 Poznań
Tel. (0-61) 852-15-17, 852-77-50, Fax (0-61) 851-86-44
E-mail: poznan@uokik.gov.pl

Poznań, dnia 15 grudnia 2008r.

RPZ- 61/26/08/AR

DECYZJA nr RPZ 43/2008

I. Na podstawie art. 28 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50 poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 134 poz. 939), w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, po przeprowadzeniu **postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów**, wszczętego z urzędu przeciwko współnikom spółki cywilnej Wielkopolskie Centrum Komputerowe „A & ATUT” w Poznaniu Monice Adamczak i Grzegorzowi Adamczak, w związku ze stosowaniem we wzorcu umowy o nazwie: „Umowa o kurs prawa jazdy kat. B” oraz w Regulaminie postanowień o treści:

1. *Firma A & ATUT nie przewiduje zwrotu wpłaconych pieniędzy. Jest to możliwe tylko wtedy, gdy kursant nie rozpocznie kursu w ciągu trzech tygodni od planowanej daty rozpoczęcia kursu z winy firmy A & ATUT (pkt 3 Regulaminu);*
2. *Jeżeli osoba przerywa szkolenie zobowiązana jest uiścić pełną opłatę za kurs (w innym przypadku sprawa zostanie skierowana do Sądu właściwego dla siedziby OSK A & ATUT) (pkt 9 Umowy o kurs prawa jazdy kat. „B”);*
3. *Wszelkie inne sprawy i problemy nie ujęte w regulaminie rozstrzyga prezes mgr Grzegorz Adamczak (pkt 14 Umowy o kurs prawa jazdy kat. „B”).*

w wyniku którego uprawdopodobniono, iż ww. Przedsiębiorcy stosują praktykę, o jakiej mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 powołanej ustawy, w związku ze zobowiązaniem się Przedsiębiorców do podjęcia działań zmierzających do zaniechania naruszenia zbiorowych interesów konsumentów, poprzez niestosowanie kwestionowanych postanowień Umowy i Regulaminu oraz wyeliminowanie ich z obrotu prawnego, nakłada się na współników spółki cywilnej Wielkopolskie Centrum Komputerowe „A & ATUT” w Poznaniu Monikę Adamczak i Grzegorza Adamczak, obowiązek wykonania tego zobowiązania poprzez:

- a) stosowanie w nowych umowach zawieranych z konsumentami wzorca umowy i Regulaminu nie zawierających kwestionowanych postanowień;
- b) wystąpienie do kontrahentów z propozycją podpisania aneksów do wcześniej zawartych i nadal obowiązujących umów, na podstawie których w/w postanowienia zostaną wyeliminowane, w terminie 1 miesiąca od uprawomocnienia się decyzji;

- c) poinformowanie o usunięciu pkt 3 Regulaminu konsumentów, którzy zawarli umowy wg wcześniej obowiązującego wzorca, a które to umowy nie zostały jeszcze wykonane, poprzez doręczenie im Regulaminu niezawierającego ww. postanowienia, w terminie 1 miesiąca od uprawomocnienia się przedmiotowej decyzji

II. Na podstawie art. 28 ust. 3 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, **nakłada się na wspólników spółki cywilnej Wielkopolskie Centrum Komputerowe „A & ATUT” w Poznaniu Monikę Adamczak i Grzegorza Adamczak** obowiązek złożenia, w terminie 2 miesięcy, informacji o stopniu realizacji zobowiązań nałożonych w punkcie I decyzji oraz przedłożenia dowodów potwierdzających okoliczność wystąpienia do kontrahentów z propozycją podpisania aneksów do obowiązujących nadal umów i zaniechanie stosowania w/w postanowień w nowych umowach zawieranych z konsumentami.

Uzasadnienie

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wszczął z urzędu postępowanie wyjaśniające mające na celu kontrolę wzorców umów stosowanych w obrocie konsumenckim przez przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w zakresie szkół nauki jazdy, działających na terenie województwa wielkopolskiego, pod kątem zgodności ich treści z przepisami art. 385¹- 385³ Kodeksu cywilnego, z uwzględnieniem klauzul wpisanych do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone oraz treści, których wykorzystanie może stanowić praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, w rozumieniu art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W ramach postępowania wyjaśniającego dokonano m.in. analizy wzorca umowy o nazwie: „Umowa o kurs prawa jazdy kat. B” oraz Regulaminu szkoły nauki jazdy „A & ATUT” w Poznaniu. Kontrola ww. wzorców wykazała, że zawarto w nich postanowienia, które mogą naruszać zbiorowe interesy konsumentów. W związku z powyższym uznano za uzasadnione postawienie Przedsiębiorcy zarzutu stosowania postanowień umownych uznanych przez Sąd Okręgowy w Warszawie- Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: SOKiK) za niedozwolone i wpisanych do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego.

Mając na uwadze zgromadzony materiał dowodowy, postanowieniem z dnia 21 lipca 2008r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: Prezes Urzędu) wszczął z urzędu postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, w związku z podejrzeniem stosowania przez Monikę Adamczak i Grzegorza Adamczak praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, określonych w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, polegających na stosowaniu we wzorcu umowy o nazwie: „Umowa o kurs prawa jazdy kat. B” oraz w Regulaminie postanowień o treści:

1. Firma A & ATUT nie przewiduje zwrotu wpłaconych pieniędzy. Jest to możliwe tylko wtedy, gdy kursant nie rozpocznie kursu w ciągu trzech tygodni od planowanej daty rozpoczęcia kursu z winy firmy A & ATUT (**pkt 3 Regulaminu**);
2. Jeżeli osoba przerwie szkolenie zobowiązana jest uiścić pełną opłatę za kurs (winnym przypadkiem sprawa zostanie skierowana do Sądu właściwego dla siedziby OSK A & ATUT) (**pkt 9 Umowy o kurs prawa jazdy kat. „B”**);
3. Wszelkie inne sprawy i problemy nie ujęte w regulaminie rozstrzyga prezes mgr Grzegorz Adamczak (**pkt 14 Umowy o kurs prawa jazdy kat. „B”**).

Przedsiębiorcy zawiadomieni o wszczęciu postępowania administracyjnego, pismem z dnia 09 października 2008r. wnieśli o wydanie decyzji w trybie art. 28 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Ponadto ww. pismem Przedsiębiorcy zobowiązali się do niestosowania kwestionowanych postanowień zawartych w Umowie i Regulaminie oraz wyeliminowania ich z obrotu prawnego. Z przedłożonych dokumentów wynika, iż Przedsiębiorcy zaniechali pobierania pełnej opłaty za kurs prawa jazdy w przypadku rezygnacji kursanta z kursu i wprowadzili w to miejsce obowiązek uiszczenia kwoty proporcjonalnej do ilości wykorzystanych godzin lekcji teoretycznych i praktycznych, a nadto wycofał się z narzucania rozpoznania ewentualnego sporu pomiędzy stronami umowy o świadczenie usług przez sąd właściwy dla siedziby Przedsiębiorcy. Odnośnie pozostałych dwóch kwestionowanych przez Prezesa Urzędu postanowień, Przedsiębiorcy zadeklarowali, iż zaniechają ich stosowania w obrocie z konsumentami. Jednocześnie Przedsiębiorcy przekazali nowe wzorce umowy świadczenia usług z zakresu nauki jazdy oraz Regulaminu.

Zgodnie z postanowieniami kwestionowanych przez Prezesa Urzędu umowy i regulaminu zawarto 814 umów, które nie zostały jeszcze wykonane. Przedmiotowe wzorce Przedsiębiorcy stosują od 2000r.

Prezes Urzędu ustalił, co następuje:

Wspólnicy spółki cywilnej „A & ATUT” Wielkopolskie Centrum Komputerowe Grzegorz Adamczak i Monika Adamczak, prowadzą działalność gospodarczą na podstawie wpisów do ewidencji działalności gospodarczej prowadzonej przez Prezydenta Miasta Poznania o numerach odpowiednio: 35281/2001/S oraz 35280/2001/S. Przedmiotem działalności Przedsiębiorców są między innymi usługi w zakresie prowadzenia szkoły nauki jazdy i nauki języków obcych.

W ramach tej działalności Przedsiębiorcy zawierają z konsumentami umowy, na mocy których świadczą usługi edukacyjne w zakresie szkolenia kandydatów na kierowców kat. B.

W niniejszym postępowaniu administracyjnym Prezes Urzędu zakwestionował przytoczone powyżej postanowienia pkt 9 i 14 Umowy o kurs prawa jazdy kat. „B” oraz pkt 3 Regulaminu, uznając je za tożsame z postanowieniami wpisanymi do rejestru niedozwolonych postanowień umownych.

W rejestrze postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone zamieszczone zostały postanowienia o następującej treści:

1. **poz. 172** *Uiszczone wpłaty nie podlegają zwrotowi za wyjątkiem sytuacji, w których kurs nie dochodzi do skutku z winy CNJO TRANSLATOR*” (wpis dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 09 września 2004r. sygn. akt XVII Amc 18/04).
2. **poz. 898** *„Opłaty za kurs nie podlegają zwrotom, za wyjątkiem przypadku opisanego w par. 4 pkt 3a”* (wpis dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 07 sierpnia 2006r. sygn. akt XVII Amc 92/05).
3. **poz.851** *Uczeń, który rezygnuje z nauki w szkole w trakcie trwania semestru nie z winy szkoły jest zobowiązany do uiszczenia należności za trwający semestr* (wpis dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 13 czerwca 2006r. sygn. akt XVII Amc 51/05).
4. **poz. 906** *W przypadku rezygnacji przez zlecającego z uczestnictwa kursie przed zakończeniem umowy kursowej z przyczyn innych niż przypadki losowe (przeprowadzka do innego miejsca zamieszkania oddalonego o ponad 50km, utrata pracy lub ciężka choroba), Zlecający jest zobowiązany do płatności za całość kursu według umowy w terminach przewidzianych harmonogramem wpłat określonym w umowie* (wpis dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 09 sierpnia 2006r. sygn. akt XVII Amc 65/05).

5. **poz.960** *Rezygnacja z udziału w zajęciach kursu (przypadek określony w pkt 7) nie zwalnia Zleceniodawcy z obowiązku uregulowania pełnej opłaty za szkolenie (wszystkie raty)* (wpis dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 12 kwietnia 2006r. sygn. akt XVII Amc 15/05).
6. **poz. 1261** *Student rezygnujący z własnej woli ze studiów w trakcie semestru, ma obowiązek wniesienia całości opłaty za dany semestr.* (wpis dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 26 lipca 2006r. sygn. akt XVII Amc 80/05).
7. **poz. 388** *Za sąd właściwy do rozpoznania spraw spornych strony uznają Sąd miejscowo właściwy dla Impuls School* (wpis dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 22 grudnia 2004r. sygn. akt XVII Amc 15/04).
8. **poz.801** *W przypadku nie dościa przez strony do porozumienia, sądem właściwym dla siedziby Uniwersyteckiej Szkoły Kształcenia Indywidualnego* (wpis dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 11 maja 2006r. sygn. akt XVII Amc 176/05).
9. **poz. 954** *„Interpretacji postanowień regulaminu studiów dokonuje rektor. Ustalenia interpretacyjne nie mogą być sprzeczne z przepisami statutu Szkoły.* (wpis dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 24 sierpnia 2006r. sygn. akt XVII Amc 115/05).

Przedsiębiorcy przedłożyli nowy wzorzec umowy i regulaminu, w których to kwestionowane w toku prowadzonego postępowania postanowienia zostały usunięte lub zmienione. Postanowienie pkt 9 umowy otrzymało treść: „Jeżeli osoba przerwie szkolenie zobowiązana jest uiścić opłatę proporcjonalną do wykorzystanych godzin teorii i jazd na kursie”. Pozostałe postanowienia kwestionowane przez Prezesa Urzędu zostały usunięte przez Przedsiębiorców z wzorca umowy i regulaminu.

Prezes Urzędu zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 24 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Stwierdzenie istnienia przedmiotowej praktyki wymaga spełnienia dwóch przesłanek: bezprawności działania i naruszenia zbiorowego interesu konsumentów. Powołany wyżej przepis ustawy zawiera w pkt 1-3 przykładowe wyliczenie praktyk zakazanych przez ustawodawcę. Katalog ten nawiązuje do stosowania klauzul wpisanych do rejestru niedozwolonych postanowień umownych, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, nieuczciwych praktyk rynkowych lub czynów nieuczciwej konkurencji oraz szeroko ujmowanego prawa konsumenta do informacji.

„Zbiorowe interesy konsumentów” to prawa nieograniczonej liczby konsumentów, nie stanowią przy tym sumy indywidualnych interesów dającej się określić, nawet licznej grupy konsumentów.

Zgodnie z art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone. Art. 479⁴³ Kodeksu postępowania cywilnego rozszerza prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. Wpis do rejestru niedozwolonych postanowień umownych oznacza zatem, że od tego momentu stosowanie takiej klauzuli jest zakazane we wszystkich wzorcach umownych.

W uchwale 7 sędziów z dnia 13 lipca 2006r. sygn. akt III SZP 3/2006, Sąd Najwyższy uznał, że praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 23a¹ *jest stosowanie identycznej klauzuli jak wpisana do rejestru niedozwolonych postanowień umownych przez innego przedsiębiorcę, który nie był stroną lub uczestnikiem postępowania zakończonych wpisaniem danej klauzuli do rejestru (...)*. Odwołując się do argumentów o charakterze celowościowym oraz kierując się potrzebą zapewnienia skuteczności tego przepisu, Sąd Najwyższy podkreślił, że *praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów obejmuje również przypadki wprowadzenia jedynie zmian kosmetycznych polegających na przestawieniu szyku wyrazów lub zastąpieniu jednych wyrazów innymi, jeżeli tylko wykładnia postanowienia pozwoli stwierdzić, że jego treść mieści się w hipotezie zakazanej klauzuli. Stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru, która wywołuje takie same skutki godzi przecież tak samo w interesy konsumentów, jak stosowanie klauzuli identycznej co wpisana do rejestru.*

Nie jest więc konieczna dokładna, literalna zbieżność klauzuli wpisanej do rejestru i klauzuli z nią porównywanej. Niedozwolone będą również takie postanowienia umów, które mieszczą się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru, której treść zostanie ustalona w oparciu o dokonaną jej wykładnię.

W prowadzonym postępowaniu administracyjnym Prezes Urzędu zakwestionował praktykę Przedsiębiorców polegającą na stosowaniu w obrocie konsumenckim postanowień wzorców umownych o treści tożsamej z treścią klauzul wpisanych do rejestru niedozwolonych postanowień umownych.

W toku niniejszego postępowania zastrzeżenia Prezesa Urzędu wzbudziło postanowienie **pkt 3** Regulaminu, zgodnie z którym *„Firma A & ATUT nie przewiduje zwrotu wpłaconych pieniędzy. Jest to możliwe tylko wtedy, gdy kursant nie rozpocznie kursu w ciągu trzech tygodni od planowanej daty rozpoczęcia kursu z winy firmy A & ATUT”*. Zgodnie z treścią przedmiotowego postanowienia Przedsiębiorcy są uprawnieni do zatrzymania wniesionych przez konsumenta opłat, bez względu na przyczyny, za wyjątkiem sytuacji, w której z winy Przedsiębiorców nie dojdzie do rozpoczęcia kursu prawa jazdy w terminie trzech tygodni od planowanej daty rozpoczęcia kursu. Wskazać należy, podobnie jak to uczynił SOKiK w uzasadnieniu wyroku z dnia 07 sierpnia 2006r. sygn. akt XVII Amc 92/05 uznając za abuzywne postanowienie umowne o treści *„Opłaty za kurs nie podlegają zwrotom, za wyjątkiem przypadku opisanego w par. 4 pkt 3a”* (pozycja 898 w rejestrze niedozwolonych postanowień umownych), że za świadczone usługi należy się drugiej stronie odpowiednie wynagrodzenie, a świadczenie kursanta jest świadczeniem pieniężnym możliwym do zwrotu. W obu porównywanych postanowieniach wprowadzono odmowę zwrotu przez Przedsiębiorcę uiszczonej opłaty, co stanowi wyłączną podstawę do zatrzymania przez Przedsiębiorcę świadczenia spełnionego przez konsumenta, a tym samym wypełnia znamiona niedozwolonych postanowień umownych, o których mowa w art. 385³ pkt 12 i 13 Kodeksu cywilnego. Przywołane klauzule z art. 385³ pkt 12 i 13 Kodeksu cywilnego za niedozwolone uznają te postanowienia, które wyłączają możliwość zwrotu konsumentowi uiszczonej wpłaty za świadczenie nie spełnione w całości lub części, w przypadku gdy konsument zrezygnuje z zawarcia umowy lub jej wykonania oraz przewidują utratę prawa żądania zwrotu świadczenia konsumenta spełnionego wcześniej niż świadczenie kontrahenta, w przypadku gdy strony wypowiedzają, rozwiązują lub odstępują od umowy. Zważyć równocześnie należy, że Przedsiębiorca może ponieść szkodę wskutek odstąpienia konsumenta od umowy, ale jej kompensaty winien domagać się w oparciu o przepisy regulujące odszkodowanie na zasadach ogólnych czy o przepisy dotyczące kary umownej. Odmowa zwrotu uiszczonej przez kursanta zapłaty jest więc nieuzasadniona i sprzeczna z dobrymi obyczajami.

¹ W obowiązującej obecnie ustawie z dnia 16.02.2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów, praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów uregulowana została w art. 24.

Powyższe potwierdza również inny wyrok SOKiK z dnia 09 września 2004r. sygn. akt XVII Amc 18/04, w którym za niedozwolone postanowienie umowne uznano zapis o treści: „*Uiszczony wpłaty nie podlegają zwrotowi za wyjątkiem sytuacji, w których kurs nie dochodzi do skutku z winy CNJO TRANSLATOR*”. W przedmiotowym wyroku, identycznie jak w kwestionowanym przez Prezesa Urzędu postanowieniu pkt 3 Regulaminu, zastrzeżono, iż cała wpłacona kwota za szkolenie nie podlega zwrotowi, bez względu na termin odstąpienia od umowy przez konsumenta i z pominięciem regul określonych w art. 395 § 2 Kodeksu cywilnego.

Wszystkie w/w porównywane klauzule są więc tożsame w skutkach, bowiem przyznają Przedsiębiorcy prawo do zatrzymania pobranych opłat w przypadku rezygnacji konsumenta z usług Przedsiębiorcy.

Odnosnie przedmiotowego postanowienia pkt 3 Regulaminu Przedsiębiorcy, w piśmie z dnia 11 sierpnia 2008r. , zobowiązali się do jego niezwłocznego usunięcia i jednocześnie oświadczyli, że zapis ten nie miał zastosowania w praktyce.

Zastrzeżenia Prezesa Urzędu wzbudziło również postanowienie **pkt 9** umowy o kurs prawa jazdy kat. B, o treści: *Jeżeli osoba przerwie szkolenie zobowiązana jest uiścić pełną opłatę za kurs (winnym przypadku sprawa zostanie skierowana do Sądu właściwego dla siedziby OSK & ATUT)*. Przedmiotowe postanowienie zobowiązuje konsumenta m.in. do wniesienia pełnej opłaty za kurs nauki jazdy w przypadku „przerwania szkolenia”. Na mocy w/w postanowienia konsument jest zobowiązany do wniesienia pełnej opłaty za kurs, w którym nie będzie uczestniczył. Tym samym ma on obowiązek spełnienia świadczenia w całości, w przypadku gdy Przedsiębiorcy nie będą wykonywać na jego rzecz świadczenia wzajemnego, co narusza zasadę ekwiwalentności świadczeń stron umowy wzajemnej. W ocenie Prezesa Urzędu, taki zapis wypełnia dyspozycję art.385¹ § 1 Kodeksu cywilnego, który za niedozwolone uznaje postanowienia kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszający jego interesy. Jednocześnie postanowienie to wyczerpuje przesłanki klauzul niedozwolonych, określonych w art. 385³ pkt 12 i 13 Kodeksu cywilnego. Zgodnie z art. 385³ pkt 12 Kodeksu cywilnego, niedozwolone są postanowienia umowne, które wyłączają obowiązek zwrotu konsumentowi uiszczony zapłaty za świadczenie nie spełnione w całości lub części, jeżeli konsument zrezygnuje z zawarcia umowy lub jej wykonania. Z kolei art. 385³ pkt13 Kodeksu cywilnego, za niedozwolone uznaje postanowienia, które przewidują utratę prawa żądania zwrotu świadczenia konsumenta spełnionego wcześniej niż świadczenie kontrahenta, gdy strony wypowiedają, rozwiązują lub odstępują od umowy.

Wyrokiem z dnia 13 czerwca 2006r. sygn. akt XVII Amc 51/05, SOKiK uznał za niedozwolone postanowienie o treści: *Uczeń, który zrezygnuje z nauki w szkole w trakcie trwania semestru nie z winy szkoły jest zobowiązany do uiszczenia należności za trwający semestr*. Postanowienie to wpisane zostało następnie w pozycji 851 rejestru niedozwolonych postanowień umownych. Wskazując na przesłanki klauzul niedozwolonych z art. art. 385³ pkt 12 i 13 Kodeksu cywilnego, SOKiK podniósł, że postanowienie to wyłącza obowiązek zwrotu konsumentowi uiszczony wpłaty za świadczenie nie spełnione w całości lub części, w przypadku gdy konsument zrezygnuje z zawarcia lub wykonania umowy oraz przewiduje utratę prawa żądania zwrotu świadczenia spełnionego wcześniej niż świadczenie kontrahenta, w przypadku, gdy strony wypowiedają, rozwiązują lub odstępują od umowy. SOKiK stwierdził nadto, że w/w postanowienie określa rażąco niekorzystnie sytuację konsumenta w porównaniu z sytuacją przedsiębiorcy, któremu przyznaje szerokie uprawnienie żądania opłaty za trwający semestr, w przypadku odstąpienia konsumenta od umowy. Z tych też względów SOKiK uznał, że takie postanowienie kształtuje

prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Podobna klauzula zakwestionowana została przez SOKiK wyrokiem z dnia 09 sierpnia 2008r. sygn. akt XVII Amc 65/05, wpisana następnie do rejestru niedozwolonych postanowień umownych w pozycji 906, o treści: „*W przypadku rezygnacji przez Zlecającego z uczestnictwa w kursie przed zakończeniem umowy kursowej z przyczyn innych niż przypadki losowe (przeprowadzka do innego miejsca zamieszkania oddalonego o ponad 50 km utrata pracy lub ciężka choroba), Zlecający jest zobowiązany do płatności za całość kursu według umowy w terminach przewidzianych harmonogramem wpłat określonym w umowie*”. W uzasadnieniu wyroku SOKiK podkreślił, że klauzula ta jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interes konsumenta. Zobowiązuje bowiem konsumenta do zapłaty za kurs, z którego zrezygnował i pomimo, że nim nie uczestniczy. Prowadzi to, zdaniem SOKiK, do rażącego naruszenia zasady ekwiwalentności świadczeń stron umowy.

Przedmiotowe postanowienie pkt 9 umowy mieści się również w dyspozycji niedozwolonej klauzuli umownej, o której mowa w pozycji 1261 rejestru. W wyroku SOKiK z dnia 26 lipca 2006r. sygn. akt XVII AmC 80/05 za niedozwolone uznano postanowienie o treści: „*Student rezygnujący z własnej woli ze studiów w trakcie semestru, ma obowiązek wniesienia całości opłaty za dany semestr*”. Zdaniem Sądu osoba rezygnująca z kursu, czyli odstępująca od umowy, może ponieść koszty świadczenia, z którego nie korzystała. Przedsiębiorca może bowiem zatrzymać część świadczenia klienta, sam będąc zwolniony z wykonania własnego świadczenia. Otrzyma zatem świadczenie pieniężne o wartości przewyższającej wartość własnego świadczenia, a jednocześnie sam będzie zwolniony z jego wykonania. Tym samym w/w postanowienie w sposób rażąco niekorzystny kształtuje sytuację konsumenta. *Podobnie*, wyrokiem SOKiK z dnia 12 kwietnia 2006r. sygn. akt XVII Amc 15/05 za niedozwolone postanowienie umowne uznano zapis o treści: „*Rezygnacja z udziału w zajęciach kursu (przypadek określony w pkt 7) nie zwalnia Zleceniodawcy z obowiązku uregulowania pełnej opłaty za szkolenie (wszystkie raty)*” (pozycja 960 rejestru)

W ocenie Prezesa Urzędu, kwestionowane postanowienie jest tożsame z w/w klauzulami. Podobnie jak przytoczone klauzule abuzywne nakłada na konsumenta obowiązek wykonania świadczenia w całości (wniesienia pełnej opłaty za kurs), w przypadku odstąpienia od umowy. Wylacza tym samym obowiązek zwrotu przez Przedsiębiorców uiszczonych zapłaty za świadczenie nie spełnione w całości, a zarazem pozbawia konsumenta prawa żądania zwrotu świadczenia spełnionego wcześniej niż świadczenie Przedsiębiorców. Narusza jednocześnie zasadę ekwiwalentności świadczeń wzajemnych poprzez nierównomierne rozłożenie praw i obowiązków stron, z korzyścią dla Przedsiębiorców. Argumenty przytoczone przez SOKiK w uzasadnieniach obydwu wyroków są zatem, zdaniem Prezesa Urzędu, adekwatne także i w odniesieniu do omawianego postanowienia. Wskazać równocześnie należy, że Przedsiębiorcy konstruując zapis o obligatoryjnym uiszczeniu opłaty za cały kurs prawa jazy, nie wskazali przyczyn przerwania takiego szkolenia. Zatem domniemywać można, iż przepis ten dotyczy zarówno przerwania nauki przez konsumenta z przyczyn stojących po jego stronie, jak i z przyczyn leżących po stronie samych Przedsiębiorców. Tym samym konsument potencjalnie będzie ponosić odpowiedzialność finansową za działanie lub zaniechanie Przedsiębiorców, które uniemożliwia mu kontynuowanie rozpoczętego kursu, np. przeniesienie siedziby Przedsiębiorców do innego miasta, zmiana godzin odbywania kursu itp. Tym samym przedmiotowe postanowienie w rażący sposób narusza interesy konsumenta.

Nadto kwestionowane przez Prezesa Urzędu postanowienie pkt 9 umowy przewiduje, iż w przypadku zaistnienia sporu pomiędzy kursantem a Przedsiębiorcą, sądem właściwym do jego rozpoznania jest sąd właściwy miejscowo dla siedziby tego Przedsiębiorcy. Tym samym w/w postanowienie we wskazanym przez Prezesa Urzędu zakresie wypełnia znamiona

niedozwolonego postanowienia umownego, o którym mowa w art. 385³ pkt 23 Kodeksu cywilnego, w świetle którego zakazane jest narzucanie przez przedsiębiorców rozpoznania sprawy przez sąd, który nie jest właściwy zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Wyrokiem SOKiK z dnia 22 grudnia 2008r. sygn. akt XVII Amc 15/04 za niedozwolone postanowienie umowne uznano zapis o treści: „*Za Sąd właściwy do rozpoznawania spraw spornych strony uznają Sąd miejscowo właściwy dla Impuls School*”. Przedmiotowe postanowienie zostało wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych w pozycji 388. W uzasadnieniu wyroku SOKiK podkreślił, iż przedmiotowy zapis wymusza w przypadku zaistnienia sporów sądowych wynikających z umowy, aby były one rozpoznawane przez sąd miejsca siedziby przedsiębiorcy, co może de facto narażać konsumenta na duże utrudnienia związane z podróżą do odległych miejscowości. Zważyć także należy, że zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego w przypadku, gdy stroną pozwaną jest konsument sądem właściwym jest sąd miejsca zamieszkania tego konsumenta.

Powyższe potwierdza również wyrok SOKiK z dnia z dnia 11 maja 2006r. sygn. akt XVII Amc 176/05, w którym za abuzywne uznano postanowienie o treści: *W przypadku nie dojścia przez strony do porozumienia, sądem właściwym dla siedziby Uniwersyteckiej Szkoły Kształcenia Indywidualnego* (wpis nr 801 w rejestrze). Podobnie jak w przytoczonym wyżej niedozwolonym postanowieniu umownym nr 388, przedsiębiorca wyłączył właściwość sądu miejsca zamieszkania konsumenta do rozstrzygnięcia sporów pomiędzy przedsiębiorcami a konsumentami.

Porównywane postanowienia są niemalże identyczne. Narzucają bowiem rozpoznanie ewentualnych sporów pomiędzy stronami umowy przez sąd właściwy dla siedziby kontrahenta konsumenta, a tym samym stanowią naruszenie przepisów o właściwości ogólnej sądów. Zachodzi zatem ich tożsamość.

Pismem z dnia 11 sierpnia 2008r. Przedsiębiorcy zobowiązali się do zmiany przedmiotowego postanowienia. Z przedłożonych przez Przedsiębiorców w dniu 23 września 2008r. dokumentów wynika, iż postanowienie to zostało zmienione i otrzymało treść: „*Jeżeli osoba przerywie szkolenie zobowiązana jest uiścić opłatę proporcjonalną do wykorzystanych godzin teorii i jazd na kursie*”.

W toku niniejsze postępowania Prezes Urzędu zakwestionował również postanowienie **pkt 14** umowy o świadczenie kursu prawa jazdy kat. B, o treści: *Wszelkie inne sprawy i problemy nie ujęte w regulaminie rozstrzyga prezes mgr Grzegorz Adamczak*. Przedmiotowe postanowienie stanowi, w ocenie Prezesa Urzędu, niedozwolone postanowienie umowne, o którym mowa w art. 385³ pkt 9 Kodeksu cywilnego. Prawo w/w osoby do dokonywania wiążącej interpretacji postanowień umowy, niesymetrycznie rozkłada prawa między stronami poprzez jednostronne ujęcie uprawnienia kształtującego, co rażąco narusza interesy konsumentów. Zważyć należy, iż umowa określa treść wzajemnych uprawnień i obowiązków stron. Uprawnienie profesjonalisty do dokonywania arbitralnej interpretacji postanowień wzorca może prowadzić do zniekształcenia treści umowy, a co więcej do stosowania wykładni niejasnych sformułowań wzorca na niekorzyść konsumenta oraz wykorzystywania tego uprawnienia do swobodnego i bezpośredniego ingerowania w treść umowy.

Podobne postanowienie uznano za niedozwolone, o treści: „*Interpretacji postanowień regulaminu studiów dokonuje rektor. Ustalenia interpretacyjne nie mogą być sprzeczne z przepisami statutu Szkoły*” i wpisano do rejestru klauzul abuzywnych w poz. 954. W uzasadnieniu wyroku SOKiK z dnia 24 sierpnia 2006r. sygn. akt XVII Amc 115/05 Sąd wskazał, iż przedmiotowe postanowienie jest sprzeczne z art. 385³ pkt 9 Kodeksu cywilnego, gdyż uprawnia kontrahenta konsumenta do

dokonywania wiążącej interpretacji umowy. Nadto podtrzymał stanowisko powoda, iż art. 385 § 2 Kodeksu cywilnego wprowadza nakaz bezwzględnej transparentności wzorca, a brak zachowania transparentności wzorca niesie za sobą ryzyko poniesienia przez przedsiębiorcę skutków braku takiej jednoznaczności i zrozumiałości wzorca poprzez zastosowanie wykładni na korzyść konsumenta.

Oba postanowienia, choć nie są literalnie identyczne, są tożsame w swym znaczeniu. Upoważniają one osoby prowadzące działalność gospodarczą lub podmioty występujące w imieniu takich osób do dokonywania jednostronnej interpretacji warunków umowy, co rażąco narusza interesy konsumentów i pozostaje sprzeczne z dobrymi obyczajami. Może to prowadzić do narzucania konsumentom uciążliwych warunków, które nie wynikają wprost z zawartej przez strony umowy.

W piśmie z dnia 11 sierpnia 2008r. Przedsiębiorcy zobowiązali się do usunięcia przedmiotowego zapisu z umowy. Na potwierdzenie złożonego zobowiązania przedłożyli, w dniu 23 września 2008r. kopie aneksów do umów, w których to postanowienie pkt 14 uprzednio obowiązującej umowy zostało usunięte.

Analiza porównawcza zakwestionowanych postanowień wzorca umowy i regulaminu oraz przedstawionych powyżej postanowień wpisanych do rejestru niedozwolonych postanowień umownych wskazuje, że kwestionowane postanowienia wyczerpują przesłanki postanowień uznanych za niedozwolone. Zakwestionowane zapisy umowy i Regulaminu nie mają wprawdzie identycznego brzmienia, jednakże w ocenie Prezesa Urzędu, wykładnia ich treści prowadzi do wniosku, że mieszczą się one w hipotezach przytoczonych klauzul niedozwolonych.

Skutkuje to uznaniem, że uprawdopodobniona została bezprawność działania Przedsiębiorców, polegająca na stosowaniu w obrocie konsumenckim postanowień, które zostały wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych.

Do stwierdzenia stosowania przedmiotowych praktyk niezbędne jest również uprawdopodobnienie, iż bezprawne działanie przedsiębiorcy godzące w interes konsumentów dotyczyło tzw. zbiorowego interesu konsumentów. W niniejszej sprawie mamy do czynienia z naruszeniem interesów nieograniczonej liczby konsumentów, których nie da się zidentyfikować - potencjalnych klientów Przedsiębiorców. Niezgodnym z prawem działaniem Przedsiębiorców mogła bowiem zostać dotknięta nieograniczona liczba osób, tzn. wszystkie osoby zawierające z nimi umowy świadczenia usług w zakresie szkolenia prawo jazdy kat. B

W trakcie prowadzonego postępowania Przedsiębiorcy, pismem z dnia 09 października 2008r. wystąpili o wydanie decyzji w trybie art. 28 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz nałożenie obowiązku aneksowania zawartych wcześniej i nadal obowiązujących umów, które zawierają kwestionowane postanowienia. Jednocześnie przesłali nowe wzorce umowy i regulaminu, z którego kwestionowane przez Prezesa Urzędu postanowienia zostały usunięte lub zmienione.

Zgodnie z art. 28 ust. 1 ustawy, jeżeli w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów zostanie uprawdopodobnione- na podstawie okoliczności sprawy, informacji zawartych w zawiadomieniu, o którym mowa w art. 100 ust. 1, lub innych informacji będących podstawą wszczęcia postępowania- że przedsiębiorca stosuje praktykę, o której mowa w art. 24 powołanej ustawy, a przedsiębiorca, któremu jest zarzucane naruszenie tego przepisu, zobowiąże się do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zapobieżenia tym naruszeniom, Prezes Urzędu może w drodze decyzji, nałożyć obowiązek wykonania tych zobowiązań.

Zdaniem Prezesa Urzędu, w niniejszej sprawie spełnione zostały przesłanki do wydania decyzji na podstawie art. 28 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Okoliczności sprawy uprawdopodobniają stosowanie przez Przedsiębiorców praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, polegających na posługiwaniu się w obrocie konsumenckim wzorcami umownymi, w których zamieszczone zostały klauzule wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych. Przedsiębiorcy zobowiązali się do podjęcia działań zmierzających do zapobieżenia wskazanym powyżej naruszeniom.

Zaproponowane przez Przedsiębiorców zmiany kwestionowanych postanowień wzorca umowy i Regulaminu uwzględniają, w ocenie Prezesa Urzędu, obowiązujące przepisy prawa, w szczególności art. 385 i nast. Kodeksu cywilnego i mogą zostać wprowadzone do obrotu konsumenckiego w miejsce niedozwolonych.

Na podstawie art. 28 ust. 3 ustawy Prezes Urzędu nałożył na Przedsiębiorców obowiązek przekazania informacji o realizacji zobowiązania nałożonego w punkcie I sentencji decyzji, przedłożenia dowodów potwierdzających zaproponowanie kontrahentom podpisania aneksów do obowiązujących nadal umów i zaniechanie stosowania kwestionowanych postanowień w nowych umowach zawieranych z konsumentami oraz dowodów potwierdzających powiadomienie konsumentów o usunięciu pkt 3 Regulaminu.

Wobec powyższego orzeczono, jak w sentencji.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie- Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwóch tygodni od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów- Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Poznaniu.

Otrzymuje:

Monika Adamczak i Grzegorz Adamczak
Wielkopolskie Centrum Komputerowe
„A & ATUT”
os. Zwycięstwa paw. 109
61-653 Poznań